

Ганзенко О.О., доцент кафедри історії і теорії держави та права ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України, кандидат юридичних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПОВАГИ ДО ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Повага до прав і свобод людини є одним із центральних елементів індивідуальної правової культури, адже просто високий рівень правових знань не здатен забезпечити повсякденне дотримання правових норм. Зовнішні негативні фактори, які впливають на правосвідомість особи, здатні схилити до вчинення правопорушення навіть кваліфікованого юриста, якщо в його свідомості відсутня правова установка на неухильне дотримання прав і свобод іншої людини як найвищої соціальної цінності. Знання права в такому випадку може бути використано, наприклад, для того, щоб уникнути юридичної відповідальності. Так, юрист, який обслуговує конвертаційний центр, не може не розуміти, що його дії призводять до ненадходження в бюджет грошових коштів, за допомогою яких забезпечується виконання державних соціальних програм (виплата пенсій, субсидій тощо). Причому в такому випадку особа як правило виправдовується тим, що не завдає безпосередню шкоду конкретному індивіду, не порушує чийсь права та свободи.

Враховуючи вищезазначене, надзвичайно важливо сформувати повагу до прав і свобод людини в тій частині правосвідомості, яка має назву – індивідуальна правова психологія. Зрозуміло, що повага до прав і свобод людини формується з самого дитинства, головним чином завдяки виховному впливу та особистому прикладу батьків. Суттєвий вплив на формування даного правового почуття здійснюють засоби масової інформації та соціальне оточення особи (друзі, однокласники, одногрупники). Саме тому, надзвичайно важливо

протидіяти поширенню культу насильства та жорстокості в кінематографі, відеофільмах та відеоіграх, в мережі Інтернет та в інших засобах масової інформації. Слід пам'ятати, що у відповідності до ст. 300 КК України за ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію передбачена кримінальна відповідальність.

У дорослої людини сформувати повагу до прав і свобод іншої людини надзвичайно важко, адже основні психологічні характеристики особи вже сформовані. Здійснити вплив на мотивацію особи, змінити її установки теоретично можливо за допомогою правовиховного впливу, використовуючи інноваційні способи правової агітації та пропаганди. В цій роботі необхідно використовувати найкращі здобутки національної правової ідеології. Нажаль, в Україні відсутня правова основа для формування правової ідеології, адже в ст. 15 Конституції України прямо закріплено: «Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова» [1]. Таким чином, в Основному законі української держави встановлено заборону на визнання будь-якої ідеології, в тому числі і правової, в якості загальнообов'язкової. З одного боку це позитивний факт – Конституція захищає суспільство від можливого повторення тоталітарного панування комуністичної ідеології. Але з іншого боку, таке положення Конституції України призводить до законодавчо регламентованої відсутності загальновизнаної ідеології розвитку суспільства та держави взагалі.

Таким чином, на допомогу правовій ідеології в процесі здійснення правовиховного впливу на особу повинні прийти засоби морального, релігійного виховання, інструменти психологічного впливу на особу. Зокрема, вбачається доцільним впровадити в шкільну програму обов'язкове вивчення «Основ моралі та релігієзнавства», причому викладати цей предмет повинні не служителі церкви, а науковці відповідної гуманітарної спеціальності. Основним змістом навчання в рамках зазначеного предмету має стати ознайомлення учнів з основними релігіями та морально-філософськими вченнями світу та формування поваги до прав і свобод людини як

найвищої соціальної цінності. У поєднанні із вивченням «Основ правознавства» такий підхід дозволить здійснити комплексний правовиховний вплив на учнів. Молода людина повинна зрозуміти, що не можна бути повноцінно щасливою в країні знедолених та бідних людей, права яких порушуються як з боку держави, так і інших співгромадян. У особи необхідно сформуванню переконання в тому, що благополуччя, яке отримано внаслідок порушення прав і свобод інших людей, є нестабільним, мінливим і відповідальність за вчинене зло (злочин) є неминуою.

Слід пам'ятати, що механізм правового виховання особи у духовному внутрішньому зрізі (правовиховний процес особи) повинен включати в себе такі стадії: накопичення правових знань, правової інформації; перетворення накопиченої інформації у правові переконання, звички правомірної поведінки; готовність діяти, керуючись правовими переконаннями, тобто поводити себе правомірно, відповідно до закону [2, с. 483-484]. Останній компонент є позитивною правовою установкою, наявність якої є критерієм зрілості індивідуальної правової культури особи. І саме ця позитивна правова установка повинна бути нерозривно пов'язана із почуттям поваги до прав і свобод іншої людини, переконанням у тому, що кожна інша людина є найвищою соціальною цінністю і не може бути засобом досягнення власної (егоїстичної) мети.

Таким чином, формування поваги до прав і свобод людини має стати основним завданням суб'єктів правовиховного впливу на особу, починаючи зі школи. Правове виховання в цілому необхідно здійснювати, враховуючи останні досягнення психології, філософії, етики та релігієзнавства, викладання яких має стати обов'язковим на всіх рівнях (етапах) навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [Підручник для студ. вищ. навч. закладів] / О.Ф. Скакун ; Національний ун-т внутрішніх справ. – 2-ге вид. – Х. : Консум, 2005. – 656 с.

Горбенко Д.А., інспектор редакційно-видавничого центру НАВС

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Нині психопрофілактична робота стала важливою складовою системи заходів, орієнтованих на забезпечення високої ефективності оперативно-службової діяльності працівників органів і підрозділів внутрішніх справ. При цьому психопрофілактика в органах внутрішніх справ реалізується у двох основних напрямках. Перший напрям – це здійснення психопрофілактичних заходів, орієнтованих на контроль і збереження здоров'я особового складу як умови службової діяльності. Другий напрям передбачає психопрофілактичну роботу міліції з населенням, спрямовану на попередження та мінімізацію злочинних факторів у суспільстві, зумовлену тенденцією до переорієнтації правоохоронних органів із виконання каральних функцій на реалізацію соціально спрямованих задач [1].

Психопрофілактична робота й психологічне супроводження оперативно-службової діяльності передбачає організаційно-нормативні, психолого-педагогічні, психологічні та лікувально-профілактичні заходи щодо збереження, зміцнення й відновлення соціально-профілактичного благополуччя та здоров'я працівників, попередження виникнення в них соціально-психологічної та особистісної дезадаптації, запобігання втрат особового складу внаслідок нещасних випадків, у тому числі пов'язаних із самогубством, а